

## K PROBLEMATICE PROTEKTORÁTNÍHO TRESTNÍHO PRÁVA

(Trestněprávní ochrana státního presidenta a vlády proti verbálním deliktům říšských občanů)

Karel Litsch

Během okupace českých zemí v letech 1939-1945 byla úplně zlikvidována stará československá buržoazní zákonnost a spolu s ní i buržoazně demokratické svobody a zásady, existující v oblasti trestního práva hmotného i procesního. Formálně zůstal sice zachován starý systém československé soudní soustavy, vedle ní však vyrůstal ohromný komplex nacistických soudů, jejichž kompetence se velmi rychle rozšiřovala. V tomto procesu sehrálo rozhodující roli německé trestní právo zavedené hned první den anexe,<sup>1)</sup> jehož účinnost byla v rozporu s principem teritoriality pojata stále šířeji.<sup>2)</sup> Tím se projevil v oblasti trestního práva zvláště výrazně právní dualismus mezi starým československým resp. autonomním a německým (nacistickým) oktrojovaným právem, který byl - jak známo, v období nesvobody typický pro celý právní řád.

Ve smyslu oktrojovaných norem podléhali zásadně všichni říšští příslušníci německé soudní jurisdikci a mohli být trestáni pouze na základě říšského práva. Jen v několika málo případech,<sup>3)</sup> kdy autonomní právo prohlašovalo jednání za trestné a říšské právo nikoliv, mohl být Němec, nacházející se na protektorátním území, trestán německým soudem podle autonomního práva. Uvedená výjimka mohla nastat v souvislosti s trestněprávní ochranou státního presidenta a členů protektorátní vlády proti verbálním útokům ze strany říšských občanů. Na údajnou mezeru v zákoně bylo v létě 1939 říšské ministerstvo justice upozorněno dotazem pražských německých justičních orgánů. Na základě uvedeného dotazu se rozjela nejvyšší nacistická byrokratická mašinerie na plné obrátky a není nezajímavé sledovat, jak se snaží za každou cenu v rámci normativistických tendencí německého právního vývoje zaplnit každou mezeru v právním řádu, ale také upravit zákonem, nařízením nebo vyhláškou každou zvlí tak, aby byla zahalena do roušky právní normy, čímž nacistický prerogativní systém získával specifickou formu.

1) Nařízení vrch. velitele branné moci, VRp 1/1939. Ze starší literatury viz k tomu mj. J. V e s e l á, Trestní právo německé všeobecně platné na území Protektorátu Čechy a Morava, 1939.

2) Nař. říšských ministrů justice a vnitra o výkonu trestního soudnictví ze dne 14.4.1939, RGBL. str. 752 a 754.

3) Viz § 6 nařízení z 14.4.1939, RGBL. str. 754.

Dokladem toho je korespondence mezi říšským ministrem justice dr. Görtnerem, ministrem vnitra dr. Frickem, říšským protektorem a přednostou říšské kanceláře dr. Lammersem, resp. jejich byrokratickým aparátem, která zůstala k uvedené věci zachována v archívních fondech říšského kancléřství a je uložena ve spolkovém archívu v Koblenzi (NSR)<sup>4)</sup>.

Pro zhodnocení zmíněného archívního materiálu je celkem irrelevantní, zdali se německé justiční orgány v protektorátu zabývaly verbálními útoky proti Háchovi a členům vlády, resp. zdali německý státní návladní nebo jiný orgán byli ochotni stíhat takové delikty.<sup>5)</sup> Zajímavé jsou zde pouze argumenty nacistických ústředních míst o tom, jaké právo má být aplikováno a různíci se názory na postavení nejvyšších "autonomních" institucí a jejich ochranu proti urážkám ze strany německých státních příslušníků. Je nesporné, že ve skutečnosti docházelo k hrubě zneuctívajícím urážkám presidenta a ministrů ze strany silně nacionalisticky a nacisticky orientovaných sudetských a říšských Němců, kterým byly zbytky pravomocí protektorátních orgánů trnem v oku a kteří si také často stěžovali na povolnost říšských úřadů vůči Čechům a jejich úřadům.<sup>6)</sup> Nesmíme také přehlédnout, že v letech 1939-1940 nebyly ještě z mezinárodně politických důvodů zcela jasně formulovány budoucí plány na likvidaci české autonomie, nebyla také ještě zcela zjevná služební úloha českých kolaborantů a neexistovaly zřejmě také jasné koncepce o správě protektorátu. Jen tak si můžeme vysvětlit protichůdné názory ministerstva justice a vnitra na trestní ochranu protektorátních činitelů, resp. jejich funkcí a postavení v hierarchii nacistického totalitního režimu a v rámci okupační moci.

Iniciativa říšského ministerstva justice k řešení otázky byla, jak již řečeno, vyvolána dotazem pražských justičních míst a vedla ke sporu mezi říšským ministrem justice a vnitra o tom, na základě kterých právních předpisů má být v uvedeném případě zahájeno trestní stíhání. Jelikož v druhé polovině r. 1939 a na začátku roku 1940 nedošlo mezi uvedenými ministerstvy k dohodě, požádal ministr justice dopisem ze dne 3.8.1940 přednostu říšské kanceláře dr. Lammerse, aby otázku předložil Hitlerovi ke konečnému rozhodnutí a obě ministerstva zdůvodnila v této souvislosti znovu svá stanoviska.

4) Bundesarchiv Koblenz, archívní fond Reichskanzlei, R 43 II, 1325 a. Není-li jinak uvedeno, nachází se v práci uvedené dokumenty v tomto archívním fondu.

5) Podle dopisu ř. ministra vnitra ze dne 25.11.1940 zástupci vůdce, který se odvolává na zprávu říšského ministra justice předmětný delikt ještě nepřicházel.

6) Typickým příkladem toho je výtka vedoucího štábu zástupce vůdce Bermanna sdělená ministru vnitra 26.6.1939 a postoupena Neurathovi 14.7.1939, v které se mj. říká: "Dem Führer ist berichtet worden, dass die Oberlandräte im Protektorat den Tschechen, gegenüber oft viel zu nachgiebig seien, dass sie oft das notwendige politische Verständ-

Skutečný stav, jaký existoval v době nesvobody, lze asi stručně shrnout do následujících závěrů:

V čele autonomního protektorátního aparátu stál bývalý prezident česko-slovenské republiky dr. Emil Hácha s titulem státního presidenta. De iure požíval ochrany a čestných práv hlavy státu a také právo exterritoriality. Skutečný význam však tato "práva" neměla. K výkonu svého úřadu potřeboval vždy pověření a "důvěru vůdce", ke konkrétní činnosti souhlas říšského protektora a Hácha proto nebyl ani formálně a tím méně fakticky hlavou státu v mezinárodně právním smyslu nebo ve smyslu formálně nikdy nezrušené československé ústavy z roku 1920. Obdobně byla zakotvena již v Hitlerově výnosu o zřízení protektorátu služební úloha a závislost protektorátní vlády na říšském protektorovi. Členové protektorátní vlády jím byli potvrzováni ve svých funkcích a takto projevovaná důvěra říšských míst mohla být kdykoli odvolána, čímž příslušný ministr nebo celá vláda byli zbaveni bez dalšího funkcí. V zájmu historické pravdy je třeba přiznat, že v jednotlivých protektorátních vládách existovaly různé skupiny od přímých a otevřených zrádců až po kolísavce a politické diletanty, kteří nedovedli nebo nechtěli pochopit celkový trend vývoje okupace. Zejména v Eliášově vládě se projevilo zpočátku značné kolísání a snaha udržet některá práva autonomie nebo prospět předstíranou kolaborací české věci. Ve svých konečných výsledcích a s narůstáním perzekuce a utužením okupačního režimu znamenaly však činnost a existence státního presidenta i protektorátních vlád jen pomoc okupantům a vedly od pasivního plnění povinností k aktivní kolaboraci. Tyto všeobecně známé a proto jen velmi zjednodušeně načrtnuté skutečnosti se celkem nezměnily po celou dobu trvání protektorátu. Změnily se ovšem značně praxe a výklad právních norem a zejména se rozplynuly po Heydrichově správní reformě poslední představy o jakékoliv české autonomní samosprávě.<sup>8)</sup>

Státní president byl proti verbálním útokům (urážkám) ze strany protektorátních příslušníků chráněn autonomním právem a to § 11 československého zákona na ochranu republiky č. 50/1923 Sb.z.a n., jehož účinnost nebyla v tomto směru pozastavena. Protektorátní vládě jako korporativnímu tělesu poskytl ochranu § 5 čl. zákona č. 108/1933 Sb. o ochraně cti. Jednotliví členové vlády byli chráněni pouze obecnými

---

nis vermissen liessen...." viz: Bundesarchiv Koblenz, fond Reichskanzlei R 43 II, 1324, pag.1, D 632516.

7) Pro postavení státního presidenta a členů vlády byly rozhodující články 4 a 5 výnosu o zřízení protektorátu, č. 75/39 Sb.z. a n.

8) K okupačnímu režimu viz mj. Emil S o b o t a, Glossy 1939-1944, Praha 1946. T e n t ý ž, Co byl Protektorát? Praha 1946; v poslední době zejména práce Václava Krále k uvedenému tématu.

trestněprávními předpisy, zejména §§ 312 a 487 a násl. rakouského trestního zákona.

Složitější byla situace ve vztahu k říšským občanům. Říšské ministerstvo justice zastávalo v dopise ze dne 3.8.1940 adresovaném přednostovi říšské kanceláře Lammersovi názor, že říšské trestní předpisy platné v protektorátu nedávají podklad pro vyčerpávající stíhání předmětného trestního činu. V několikastránkové polemice s názory ministerstva vnitra pak dokazovalo na základě podrobného rozboru svědčícího o značném rozhledu příslušného referenta o dosavadní československé, rakouské a samozřejmě i německé právní úpravě, že aplikace zákona na ochranu republiky z politických a právních důvodů odporuje svým obsahem smyslu zřízení protektorátu a nadto byla jeho účinnost článkem 12 výnosu o zřízení protektorátu v podstatných částech pozastavena.<sup>9)</sup> Další argumentace se opírala o § 6 nařízení o trestním soudnictví v protektorátu, podle kterého - jak již řečeno - mohl být říšský občan stíhán na základě autonomního práva pouze tehdy, neexistovala-li příslušná norma německého práva. Ve smyslu tohoto ustanovení zavrhl ministerstvo justice i návrh ministerstva vnitra,<sup>10)</sup> aby v uvedených případech bylo postupováno podle § 312 rakouského trestního zákona platícího v protektorátu a to s odůvodněním, že v říšském trestním zákoníku je obsaženo obdobné ustanovení (§ 196). Ohledně členů protektorátní vlády odmítl ministr justice i aplikaci § 5 čsl. zákona o ochraně cti, protože tento prý poskytuje vládě protektorátu "čestnou ochranu jako sboru, zatímco při otázce nadhozené mnou se jedná o urážku jednotlivého člena vlády." Konečně zavrhl i eventuální možnost použití § 103 říšského trestního zákona chránící hlavy cizích států a to s odůvodněním, že státní prezident není představitelem cizí mocnosti, i když mu přísluší .... ochrana a čestná práva hlavy státu... Z toho pak vyvodil ministr justice, že mají-li být Hácha a členové protektorátní vlády chráněni proti verbálním útokům ze strany říšských Němců, což by prý odpovídalo i jejich postavení "určenému jim vůdcem" (vom Führer zugebilligt) je to možné pouze tím, že bude na základě § 32 nařízení ze 14.4.1939 ve všeobecném výnosu stanoveno, že § 2 zákona proti lstivým útokům na stát a stranu a k ochraně stranické uniformy, běžně označený jako Heimtücke-gesetz,<sup>11)</sup> "se vztahuje též na výroky německých státních

9) čl.12 výnosu zněl "Právo platné nyní v Čechách a na Moravě zůstává v účinnosti pokud neodporuje úmyslu převzetí ochrany Německou říší."

10) Návrh byl obsažen v přípisu ministra vnitra říšskému ministru justice ze dne 30.6.1940.

11) Gesetz gegen heimtückische Angriffe auf Staat und Partei und zum Schutz der Parteiuniform, RGBl I, 1934, str. 1269.

příslušníků o hlavě autonomní správy nebo o členech vlády protektorátu". Zmíněný zákon měl výslovně teroristický charakter a hrozil v § 2 trestem vězení tomu, kdo učinil o vedoucích osobnostech státu nebo NSDAP, o jejich nařízení nebo zařízení, takové hanlivé výroky, které byly způsobilé podkopávat důvěru národa a jeho politické vedení. Neveřejné výroky byly veřejným postaveny naroveň, když pachatel předpokládal nebo musel předpokládat (šlo však o vyvratitelnou domněnku), že jeho výroky proniknou na veřejnost. Kdo je vedoucí osobností bylo pak stanoveno ve zvláštním prováděcím nařízení,<sup>12)</sup> které obsahovalo širokou škálu státních a zejména nacistických funkcionářů (ministři a státní sekretáři říše a zemí, říšští místodržitelé, říšští a župní vedoucí NSDAP atd.).

Provedení právní úpravy ochrany protektorátních činitelů proti verbálním útokům ze strany Němců tak jak byla navržena ministerstvem justice by bývala znamenala jejich pevné zařazení do nejvyšší hierarchie říšských nacistických a státních funkcionářů, závislých podle vůdcovského principu nacistické ideologie na Hitlerovi. Prakticky by tím došlo alespoň formálně ke zrovnoprávnění autonomních činitelů s nacistickou hierarchií. Ministerstvo justice sice přiznalo, že § 2 tzv. Heimtückegesetz chrání jen německé vedení, mělo však za to, že "rozšíření jeho účinnosti je možné, neboť protektorátní prezident a ministři potřebují důvěru vůdce a musí být potvrzeni říšským protektorem, takže útoky na ně musí být hodnoceny jako útoky na německé vedení". V této souvislosti odmítlo také námitku ministra vnitra,<sup>13)</sup> že je lépe zůstat při starém řešení, to je aplikovat i na Němce zákon na ochranu republiky, než převzít následky spojené se zavedením § 2 Heimtückegesetz, podle kterého by podléhali říšští občané při jeho široké dispozici za stejný delikt přísnější sankci než příslušníci protektorátu, kteří nadto podle velmi precizní formule § 11 zákona na ochranu republiky (zakládal pouze přestupek) nemuseli být vůbec trestáni. Vycházel přitom jednak z celkem logického tvrzení, že "to přináší za sebou rozdílnost práva protektorátu", a dále z ne zcela správného názoru, že "se tak stává i u jiných trestních jednání."<sup>14)</sup> Není bez zajímavosti, že říšský protektor, resp. K.H.Frank, vyslovil s navrhou-

12) Prováděcí nařízení ministra justice z 22.5.1939, RGBI I, str.276.

13) Uvedená námitka byla zejména obsažena v dopise ministra vnitra ze dne 30.6.1940 ministru justice resp. příslušnému referentu Suchomelovi.

14) V dopise ministra justice adresovaném přednostovi ř.kanceláře Lammersovi ze dne 30.6.1940 se mj. říká: "Das deutsche Staatsangehörige hierdurch unter eine schwerere Strafdrohung fallen als Protektoratsangehörige, bringt die Rechtsverschiedenheit im Protektorat B.u.M. mit sich, dass ist auch bei anderen strafbaren Handlungen der Fall."

ným řešením ministerstva justice svůj souhlas<sup>15)</sup> a zdůvodnil jej obdobným způsobem.

Mezitím, co se ministerstvo justice a jeho odpovědný referent, ministeriální dirigent Suchomel snažil především argumentovat pozitivisticky, přešlo ministerstvo vnitra na politickou bázi a vytáhlo do boje se známým heslem o důvěře národa k politickému vedení a o jednotě mezi národem a vůdcem. Už samotná formulace § 2 Heimtücke-gesetz vyžaduje podle ministerstva vnitra "možné poškození důvěry národa v politické vedení a dává najevo, že trestní jednání může být namířeno pouze proti německému národu a jeho politickému vedení".<sup>16)</sup> Rozšířit zvláště chráněný okruh osob o Háchu a členy vlády se nezdálo být ministru Frickovi únosné "při zvláštních poměrech v protektorátu" a Němci v protektorátu by prý nerozuměli takovému opatření. Skutečnost, že Němec by byl přísněji trestán nemůže prý být také oslabena "všeobecným poukazem, že je tomu tak i v jiných případech a ohledem na právní rozdíly v protektorátu Čechy a Morava. Při trestních jednáních čistě kriminálního charakteru může být vyšší trest německého státního občana nepochybně přijat (bedenkenlos in Kauf genommen werden). Ochranu státního presidenta a členů protektorátní vlády před urážkami je ale třeba posuzovat především z politických hledisek. Odporovalo by rozhodně politickému cítění, kdyby byl urážející (pachatel) vlastní české národnosti mírněji trestán, než pachatel národnosti německé."<sup>17)</sup> Také ministerstvo vnitra nepovažovalo aplikaci zákona na ochranu republiky za vhodnou a vyslovilo názor, že nezbyvá než zůstat pouze u § 185 a násl. německého trestního zákoníka (trestné činy proti cti), které byly podle jeho mínění zcela postačující.<sup>18)</sup>

Jakýkoliv dogmatický rozbor právního stanoviska ministerstva justice by byl vzhledem k nacistické praxi v současné době samoučelný. Formulace čl. 4 výnosu o protektorátu: "Hlava autonomní správy protektorátu Čechy a Morava používá ochrany a čestných práv hlavy státu", byla tak jednoznačná, že verbální delikt říšského občana proti Háchově osobě musel být stíhán na území říše i protektorátu na základě obec-

15) Tato skutečnost vyplývá z dopisů ze dne 15. 10. 1939 a 10. 5. 1940 Nr. XVI Gen. 1744/39 zaslaným ministru vnitra a podepsaným K.H. Frankem.

16) Viz přípis ř. ministra vnitra ministru justice z 30.6.1940.

17) Viz dopis ř. ministra vnitra z 20.9.1940 přednostovi ř. kanceláře.

18) Tento názor vyslovil ministr vnitra např. v dopise z 30.6.1940 "Das ist nicht befriedigend, doch scheint mir die Gewährung eines über die §§ 185 ff. RSTGB hinausgehenden Ehrenschatzes ausserhalb des Protektorates gegenüber deutschen Staatsangehörigen keinesfalls vordringlich". 20.9.1940 pak uvedl, že §§ 185 a násl. "sind aber m.E. auch durchaus ausreichend. Eine Notwendigkeit für einen weitergehenden Ehrenschatz vermag ich gegenüber deutschen Staatsangehörigen nicht zu erkennen."

ných trestních předpisů, tj. § 103 německého trestního zákona o urážce zeměpána spřáteleného státu, a obdobný delikt proti vládě protektorátu podle § § 185 a násl. téhož zákona. Byl to důsledek široké exempce německých občanů zavádějící rasovou nadřazenost a přímo koloniální systé-  
m. Na území protektorátu měla být nadto podle § 6 nař. ze 14.4.1939 o účinnosti autonomních norem, není-li zavedeno německé právo poskytnuta ochrana vládě jako kolegiálnímu orgánu, podle zákona na ochranu republiky.

Celá záležitost se dostala na jinou úroveň tehdy, když Lammers sdělil, že bude ještě předloženo k posouzení zástupci vůdce. Přednosta říšské kanceláře směl totiž od začátku války předkládat Hitlerovi k rozhodnutí jen výjimečně takové záležitosti, kde nebylo docíleno jednoty příslušných úřadů a doufal zřejmě, že tímto způsobem přivedí urychlené politické řešení, aniž by se říšská kancelář k věci vyjádřila.

Ministr justice dr. Görtner setrval celkem i ve svém přípisu zástupci vůdce z 5.11.1940 na již uvedeném právním stanovisku a je třeba uznat, že jeho osmistránkový rozklad o účinnosti německého práva v protektorátu nebyl nezajímavý. Ministr vnitra Frick zostřil dále politickou argumentaci. Neviděl už v protektorátní vládě a státním prezidentovi "politické vedení české národní části protektorátu",<sup>19)</sup> nýbrž uvedl jako hlavní důvod svého odmítavého postoje: "Nesmíme přehlédnout, že k členům protektorátní vlády patří i osobnosti povahy ministra Feierabenda, který předstíral přes rok lojální postoj a pozitivní spolupráci, aby pak najednou ilegálně přešel hranice a připojil se ke kruhům kolem Beneše v Londýně. Zvláštní poměry v protektorátu vedou k tomu, že lojalitu členů autonomní vlády můžeme předpokládat většinou jen se silnými výhradami a že na jejich působení v rámci autonomie nemůže být pohlíženo jako na důkaz zvláštní důvěry ze strany říše, která by měla být chráněna zvláštním zákonem."<sup>20)</sup>

Koncem roku 1940 byl spor krátkou cestou likvidován na základě stanoviska kanceláře NSDAP resp. přednosty kanceláře Bormanna,<sup>21)</sup> který sdělil, že "sdílí plně názory pana říšského ministra vnitra", načež došlo k dohodě mezi oběma ministry o odložení celé záležitosti.<sup>22)</sup> Zmíněné stanovisko je zajímavé svým výkladem o postavení pro-

19) Viz dopis z 30.6.1940 ministru justice.

20) Viz dopis ministra vnitra zástupci vůdce z 25.11.1940.

21) Viz přípis kanceláře NSDAP, zástupce vůdce, (podepsán Bormann), ze dne 20.12.1940 ministru justice.

22) Přípis ministra justice přednostovi ř.kanceláře ze dne 7.1.1941.

tektorátní vlády a přesahuje v tomto směru skutečný význam v podstatě jen malicherného sporu dvou ministrů o víceméně podřadnou věc v celkové okupační politice nacistů. Ve stanovisku se říká mj.: "... také z hlediska zvláštních národnostních poměrů v protektorátu nezdá se mi být navržená cesta schůdná. Právě proto, že němečtí státní příslušníci velmi dobře vědí, že nejvyšší orgány autonomní správy v protektorátu mohou svůj úřad vykonávat pouze tehdy a jen tak dlouho, jak to vyhovuje vůli německého státního vedení, není vhodné pojmout tyto orgány, na které samozřejmě pohlíží Němci také jako na reprezentanty cizí národnosti, do okruhu nejvyšších zástupců národně socialistické strany a vedení státu....".

§ 2 Heimtücke-gesetz byl ovšem mezitím již v protektorátu zaveden, ale jak tomu nemohlo při stávajícím okupačním režimu ani jinak být, byli na jeho základě stíháni protektorátní příslušníci a výslovným dodatkem "pokud jednání nebylo namířeno proti autonomní správě (vláda, hlava státu)".<sup>23)</sup>

Snaha ministerstva justice o zařazení protektorátních činitelů do okruhu nejvyšších nacistických stranických a státních funkcionářů, chráněných proti verbální injurii teroristickým zákonem je typickou ukázkou činnosti byrokratického aparátu v totalitním režimu. Na jedné straně tu stojí organizace nacistické strany a politická policie, které se necítí ničím vázány a plní bez skrupulí jakýkoliv rozkaz nadřazených. Na druhé straně vyšší státní byrokracie, která sice s touto činností souhlasí, snaží se ji ale na základě naprosto zkresleného výkladu pojmu "právního státu" zahalit do právní roušky. Řečeno jinými slovy, tato byrokracie považovala nacistickou zvlášť za normální jev, byla-li řádně reglementována a upravena právní normou. Obdobně prosazují tyto kruhy i ucelenou ochranu všech "posvátných" orgánů státu, které zajišťují plnění jeho funkcí. A snad právě proto, že si byla vědoma služební úlohy protektorátních činitelů při ovládnutí a správě osmi miliónů Čechů, považovala i za nezbytnou jejich ochranu proti verbálním deliktům. Při konečné redakci navrhovaných právních předpisů narážela však často na nesouhlas politických orgánů a mimoto docházelo i ke sporům mezi jednotlivými soupeřícími institucemi státní správy o formu a obsah norem.

O pohnutkách, které vedly K.H. Franka k podpoře názoru ministerstva justice, můžeme vyslovit pouze domněnky. Frank byl všeobecně znám svým protičeským postojem. Jako představitel centrální moci se však snažil také bojovat proti všem návrhům na eventuální rozdělení protek-

---

<sup>23)</sup> § 1 odst.c nařízení o zavedení říšských trestněprávních předpisů v protektorátu Čechy a Morava ze dne 13.8.1940, RGBl I, str. 1107.

torátu (např. na několik říšských žup atd.) a na okamžitou likvidaci autonomie. Chránil tím především své vlastní postavení. Musel také čelit různým útokům zejména ze strany bývalých členů SdP, kteří měli často jiné představy o uspořádání protektorátu a také o rozdělení funkcí v něm. Není proto vyloučeno, že Frank svým postojem chtěl předejít napadení autonomních představitelů, protože by mohlo svým způsobem představovat i kritiku jeho činnosti. Čím pevněji byla autonomní správa formálně zabudována do říšské hierarchie, tím důležitějším se stal aparát říšského protektora a jeho řídicí a dozorní funkce zůstala přitom neotřesená. Zároveň mohl podobný výnos povzbudit autonomní představitele k ještě hlubší kolaboraci, přičemž se naopak nemohl stát překážkou jejich úplné likvidace, protože při zániku určité vládní instituce zaniká automaticky i účinnost norem, které ji chránily.

Roli tu hrály jistě i mezinárodní ohledy, koncepční otázky týkající se správy říše vůbec a zejména určení vhodné doby pro úplnou germanizaci protektorátu a úlohy autonomní správy při ní. Při všech těchto otázkách nebyla ještě během roku 1940 v nacistickém vedení jednotná a to zřejmě vedlo i k právně pozitivistickému postoji ministerstva justice v této malé, ale přesto typické epizodě.

# ZUR PROBLEMATIK DES STRAFRECHTS IM PROTEKTORAT (Der strafrechtliche Schutz des Staatspraesidenten und der Regierung vor Verbaldelikten deutscher Staatsangehoeriger)

*Karel Litsch*

(Zusammenfassung)

Die oktroyirten nazistischen Strafrechtsnormen unterstellten alle deutschen Bewohner des Protektorates deutschem Recht und der Jurisdiktion deutscher Gerichte. Nur in wenigen Fällen, in welchen das noch gültige tschechoslowakische Recht eine Handlung für strafbar erklärte, die das Reichsrecht nicht kannte, konnte im Gebiet des Protektorates ein deutsches Gericht auch autonomes Recht applizieren. Dieser Fall trat im Zusammenhang mit dem strafrechtlichen Schutz des Staatspräsidenten und der Regierung vor Beleidigungen durch Deutsche ein. Die zuständigen Ministerien in Berlin einigten sich im Verlauf des Jahres 1940 nicht darüber, ob die angeführte Straftat durch autonomes Recht, besonders das Republikenschutzgesetz (Nr.50/1923 der Gesetzsammlung) geahndet werden kann. Der Justizminister unterbreitete deshalb Hitler den Vorschlag die Mitglieder der höchsten Organe der autonomen Verwaltung im Protektorat in den durch § 2 des Heimtückegesetzes (RGBl 1934, S. 1269) geschützten Kreis der nazistischen Funktionäre einzubeziehen. Dieser Vorschlag (der selbstverständlich abgelehnt wurde) führte zu einer interessanten Korrespondenz zwischen verschiedenen nazistischen Stellen, die uns einen Einblick in die verschiedenen Ansichten über die Rolle der Quislingregierung und des Protektorates überhaupt darbietet (Bundesarchiv Koblenz, Bestand R 43 II, 1325 a).

Der Autor analysiert die weite juristische Argumentation der Korrespondenz und versucht die Hauptgründe für ihre Unterschiedlichkeit festzustellen. Er betont besonders die Rolle der Bürokratie im nazistischen Staate, die versucht jedes Unrecht in einen juristischen Schleier zu verhüllen und die Terrorherrschaft für eine ganz normale Erscheinung hält, wenn diese ordentlich reglementiert und durch eine Rechtsnorm geregelt ist.